

Barbora Spalová z FSV UK navázala výsledky svých výzkumů změn, které pro vybrané církevní sbory znamenal příchod nových ukrajinských věřících. Daniel Rosa, též z FSV UK, pohovořil o praxi fungování vybrané komunitní ubytovny a roli mezinárodní humanitární organizace ADRA v péči o ukrajinské uprchlíky především v prvních měsících po invazi. Posledním příspěvkem pak byla prezentace předběžných výsledků bádání Kateřiny Horské ze Sociologického ústavu AV

ČR na poli tzv. menšinových a alternativních církví a angažování se ukrajinských imigrantů v nich a vůbec jejich zájmu o tuto formu duchovní realizace.

Po poslední diskusi a závěrečném slovu Jaroslava Otčenáška následovala neformální debata nad probíranými i souvisejícími tématy. V tomto směru se jednalo o průkopnické setkání, které díky účasti odborníků a specialistů z mnoha oborů plasticity představilo širší problémů a rozmanité způsoby jejich uchopení.

Jaroslav Otčenášek (Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha)

Výstava Fenomén zalánská madona

Ve dnech 8. listopadu 2024 – 26. ledna 2025 se v prostorách Podbrdského muzea v Rožmitále pod Třemšínem konala výstava *Fenomén zalánská madona*, kterou připravil Mgr. Richard Šimek, odborný pracovník tamního muzea ve spolupráci s Etnologickým ústavem Akademie věd České republiky a Hornickým muzeem v Příbrami. Pojmenování výstavy bylo odvozeno z názvu jedné ze dvou obcí na Rožmitálsku – Nepomuku a Zalán, kde se v několika rodinných dílnách vyráběly v 19. století lidové dřevořezby, zejména Panny Marie Svatohorské, jako zboží určené k prodeji na neďalekém poutním místě Svaté Hoře u Příbrami.

Určujícím znakem tzv. zalánských madon je trojboký štěp borového

dřeva, velikost dřevořezeb se pohybuje mezi 18 až 50 cm. Zadní strana sošky zůstává rovná a nebarvená, přední část je řezána velmi jednoduše, až schematicky, spolu s podstavcem z jednoho kusu. Korunky byly soustruženy zvlášť a na sošky se lepily klihem. Jednoduchá polychromie využívala čtyři základní barvy – červenou na Mariiny šaty, modrou na její plášť, žlutou na lemy pláště a zelenou na podstavec. Korunky bývaly zlacené, Ježíšek zůstával nahý. Méně časté, ale ne neobvyklé, byly celozlacené sošky.

V rámci spolupráce s českými muzei, ale i se soukromými sběrateli se Podbrdskému muzeu podařilo zdokumentovat stovky nepomucko-zalánských a také příbramských dřevořezeb (cca 1 150 kusů). Násled-

ně byly některé z nich rámcově datovány a byly identifikovány nejen vybrané řezbářské dílny, ale byl rozpoznán i rukopis konkrétního řezbáře. Cílem výstavy tak bylo představit tuto specifickou skupinu lidových dřevorezbech v co nejširším možném kontextu, zodpovědět na otázky, co bylo důvodem jejich vzniku, kdo a jak je vyráběl a proč zrovna na Podbrdsku, kam sošky putovaly, kde a komu byly prodávány nebo jak s nimi dále nakládal koncový zákazník. Expozice byla připomínkou, že se jedná o fenomén, díky kterému se tento produkt domácí výroby, jakéhosi přívýdělku při drobném zemědělství, dostal díky poutníkům do mnoha koutů České republiky, ale i Bavorska, Rakouska a dalších zemí.

Vedle samotné výstavy proběhlo také několik doprovodných akcí. Již v létě (15.–20. 7. 2024) se konal pětidenní řezbářský kurz, během něhož si mohli účastníci vyřezat kopii sochy Panny Marie Svatohorské tak, jak to dělali po celé 19. století řezbáři v Nepomuku a Zalánech. Jeho nedílnou součástí byl i kulturní program. Pro zájemce byla možnost podniknout 20. července

2024 pouť ze Zalán na Svatou Horu a tam se zúčastnit mše, kde proběhlo dotýkání kopií s milostnou sochou Panny Marie Svatohorské a následně pečetení vlastních vyrobených madon. V samotném závěru konání výstavy se uskutečnilo jednodenní kolokvium pod názvem *Fenomén zalánská madona*, během něhož zazněly příspěvky věnované nepomuko-zalánské produkci dřevorezbech, svatohorským poutím a sortimentu poutního zboží na Svaté Hoře, drobným sakrálním památkám, ale i restaurování těchto lidových dřevorezbech.

V republikovém měřítku se jednalo o historicky vůbec první takto rozsáhlou výstavu, která návštěvníkovi s hlubším zájmem o danou problematiku nabídla řadu nových informací. Zároveň byla dokladem toho, že i v „malých“ regionálních muzeích je možné zpracovat zvolené téma do hloubky a způsobem, který je běžný spíše ve vědecko-výzkumných institucích. Můžeme pouze doufat, že se v brzké době dočkáme i knižního zpracování fenoménu zalánské madony.

Markéta Holubová (Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha)